

Sancta simplicitas

Torma Dénes

E. Fehér Pál kitűnő tollnok, s ezen túl bűvész és varázsló, e szemfényvesztő műfaj mestereinek egyik legritkább tulajdonságával megáldottan. Ugyanis a bűvészmesterség szabályaitól eltérően nem a nem létezőt varázsolja elénk ügyes hókuszpókuszaival, hanem a létezőt bűvészkedi el olyan ügyes módon, hogy az egy pillanattal sem jelenik meg az ámuldozó szemlélő előtt. Pedig a bűvészet íratlan szabályai azt követelik meg, hogy az eltüntetendő tárgyat meg kell mutatni a közönségnek: nézze meg jól, tapintsa meg, ízlelje meg, lássa meg, mielőtt valamely kétfenekű doboz aljára süllyesztené.

E. Fehér Pál nem akarja ismerni a bűvészek eme évszázados hagyományát, hanem a következőképpen cselekszik:

Cikkét ír a Budapesten megjelenő *Kortárs* című irodalmi és kritikai folyóiratban az emlékirat változásairól (Az emlékirat változásai. Egy műfaj válsága. *Kortárs*, 1961. 9. szám, 445—450. old.). Eddig még aligha találhatnánk megjegyezni valót, hiszen a magyar irodalom újabban az emlékiratírás lázában ég, mintha az öncélúvá vált múlt megörökítése lenne az írók legégetőbb feladata. Ezeket az emlékiratokat a kiadók rendre megjelentetik, a folyóiratok folytatásokban közlik, és a boldog olvasó elmerülhet a múltban. Ez az írók, kiadók, olvasók belügye.

De E. Fehér Pál egy zárójelbe tett mondatban, egy oldalvágással le akarja dőlni a noviszádi Fórum kiadásában megjelent *Egy regény regénye* című könyvet is, Sinkó Ervin naplójegyzeteinek két kötetét, a következőket állítva:

„Az emlék természetesen csaló is lehet, sőt nincsen alkalmasabb területe az irodalmi szélhámosságnak, mint éppen ez. Olykor már a viccekben

emlegetett hivatali önéletrajzok ötlenek fel emlékezetünkben, néha annyira nyilvánvaló a torzítás. Az eredmény az, hogy nincs a szerzőnél kitűnőbb férfiú széles e világon, szűkebb hazájáról nem is beszélve. (A legkirívóbb példa a közelmúltból a jugoszláviai magyar író, Sinkó Ervin pamfletje, az *Egy regény regénye*. (Fórum, Noviszád, 1961.) Sinkó kétségtelenül jeles írói erényeit oly módon nagyítja fel, amelyre Romain Rolland félmondatai — ezek különben a helyzet korántsem kielégítő ismeretében íródtak —, vagy ellenőrizhetetlen egykorú kinyilatkoztatások aligha biztosítanak elegendő alapot. Mi más lesz így az emlékirat, mint egy „kisebbségi” komplexum kielégítése? Szövevényes és alig követhető logikával növekszik legendává a képzelt világhír — az önelégült dicsekvés s körülbelül két tucat, valószínűleg nem erre hivatott tollnok buzgólkodása eredményeként. Mondjuk meg: sem Sinkónak, sem érdekfeszítő könyvének, sem a magyar irodalomnak nincs erre szüksége!..)”

Kedves olvasó, ez az idézet volt E. Fehér Pál „mutatványa”. S tette ezt a következőképpen:

Az emlékiratok „dömpingjéről” értekezve, rögtön, cikke harmadik bekezdésében a fentebb idézett részt írta le, mielőtt még egyetlen, a magyar olvasóhoz is eljutott emlékiratról szólt volna. Mert nehéz lenne elhinni, hogy a *Kortárs* érdemes olvasóinak módjukban lenne ellenőrizni E. Fehér Pál állításait és így azok „ellenőrizhetetlen kinyilatkoztatássá” váltak. Így az olvasó csak azt tudja, hogy Noviszádon, 1961-ben a Fórum kiadásában megjelent Sinkó Ervin könyve, hogy az író „kétségtelenül jeles írói erényeivel” pamfletet írt (miről? kiről? mi célból? stb. stb., ezt nem mondja meg a cikk írója!), amely szerénytelenség és „önelégült dicsekvés” szülte, ugyanakkor pedig „érdekfeszítő könyv” is.

Az illuzionista E. Fehér Pál tehát a kétkötetes naplójegyzetekből el-sikkasztott mindent, csupán Romain Rolland „félmondatait”, az „ellenőrizhetetlen egykorú kinyilatkoztatásokat” s az „önelégült dicsőséget” hagyta meg: a többi, pedig a kétkötetes mű 879 oldalnyi szöveget jelent, úgy tűntette el, hogy meg sem mutatta az olvasónak.

Az „erre nem hivatott tollnok buzgólkodása” eredményezte-e ezt vagy sem, nem nyomozzuk E. Fehér Pál esetében. Száradjon a lelkén mindaz, amit e könyvről elhallgatott, hiszen ha abban a szerencsés helyzetben volt, hogy végigolvashatta ezt a valóban érdekfeszítő könyvet, akkor tudja, hogy az *Optimisták* kéziratának a sorsa fonál volt, amelynek segítségével az író Moszkva és a szovjet irodalompolitika és nemcsak irodalompolitika labirintusait járta a harmincas évek második felében. S a nevek! Károlyi Mihály, Kun Béla, Révai József, Iszak Babel és a többiek! Kár volt E. Fehér Pálnak hallgatnia róluk!

E. Fehér Pál bumerángot forgat a kezében, az pedig veszélyes vadász-szerszám; ezt Ausztrália bennszülöttei nagyon jól tudják, hiszen évszázadok óta ezzel járják a legkisebb kontinens vadászterületeit. A jeles cikk-író, úgy látszik, még nem tanulta meg használatát. Csak a „sulykot vetette el”, a bumeráng önmaga szövegében csapott vissza rá.